

Mikkelin seudun ympäristöpalvelujen tupakka- ja lääkelain mukaisen valvontasuunnitelman 2021 toteutuma

Suunniteltujen tarkastusten toteutuma ja valvonnan kattavuus vuonna 2021

Mikkelin seudun ympäristöpalvelujen tupakka- ja lääkelain mukaista valvontasuunnitelmaa vuodelle 2021 tehtäessä otettiin huomioon Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston Valviran laatima valtakunnallinen tupakkalain valvontaohjelma vuosille 2020–2024. Tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden vähittäismyyntipaikoissa valvottiin myös nikotiinivalmisteiden myyntiä lääkelain (395/1987) mukaisesti.

Valvonnassa keskityttiin tupakkatuotteiden vähittäismyyntiluvan saaneisiin myyntipaikkoihin. Valviran ohjeen mukaisesti kohteet on tarkastettava joka toinen vuosi. Valvonta-alueella oli vuonna 2021 108 voimassa olevaa tupakkalain mukaista vähittäismyyntin lupakohdetta.

Tupakkalain mukaiset vähittäismyyntipaikkojen tarkastukset tehtiin Valviran neliportaista ABCD-lomaketta käyttäen. Tarkastustulokset tallennettiin valtakunnalliseen Vati-järjestelmään. Tarkastuskertomus on toimitettu sähköisesti Vati-järjestelmän kautta jokaiselle tarkastetulle kohteelle. Vuoden 2021 suunnitelman mukaan oli suunnitelmallisten myyntipaikkojen tarkastusten tavoitemääränä 74 tarkastusta. Suunnitelmallisia tarkastuksia tehtiin yhteensä 26 kpl (2020 43 kpl).

Ravintoloissa sijaitsevia erillisiä tupakointitiloja on valvonta-alueella 7 kpl. Valviran ohjeen mukaan tarkastuksia tulee tehdä tupakointitiloihin joka kolmas vuosi. Tavoitteena oli tehdä 2 kpl tupakointitilojen tarkastuksia. Näitä ei tehty vuonna 2021 yhtään kappaletta.

Lääkelain mukaisia nikotiinivalmisteiden vähittäismyyntipaikkoja oli vuonna 2021 51 kappaletta. Näistä suunniteltiin tarkastettavan 31 myyntipaikkaa. Toteutuma vuodelle 2021 oli 14 tarkastusta (2021 23 kpl). Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus Fimea ei ole asettanut tarkastustiheydelle tavoitetta. Nikotiinivalmisteiden vähittäismyyntipaikka tarkastetaan aina samalla kuin tupakan vähittäismyyntipiste. Tarkastuksen havainnot kirjataan tupakkalain mukaiseen tarkastuskertomukseen.

Toteutuneiden tarkastusten määrä laski edellisvuoteen verraten. Vuonna 2021 tarkastusten määrän vähenemiseen vaikuttivat edelleen Covid-19 ajan rajoitteet. Toteutumat vastasivat kuitenkin valtakunnallista valvonnan tasoa.

Tarkastusten toteutuma ryhmittäin on esitetty alla taulukossa 1.

Tupakka- ja nikotiinivalvonta/ TOTEUTUMA 2021	Valvontakohteiden lukumäärä (kpl)	2021 suunniteltujen tarkastusten määrä	Toteutunut / kpl 31.12.2021	Toteutunut suunnitelmasta / % 31.12.2021
Tupakkalain alaisten tuotteiden myynnin valvonta				
Vähittäismyymntipaikat	108	74	26	35
Tukkumyymntipaikat	1	1	0	0
Tupakointikiellot ja -rajoitukset				
Ravintolat ja muut tilat, joissa on erillinen tupakointitila	7	2	0	0
Läkelain alaisten nikotiinivalmisteiden myynnin valvonta				
Vähittäismyymntipaikat	51	31	14	45
Yhteensä	167	108	40	37

Taulukko 1. Tarkastusten toteutuma ryhmittäin

Tarkastusten aikana noudatettiin voimassa olevia Valviran Covid-19 ohjeistuksia sekä Mikkelin kaupungin ja Etelä-Savon sosiaali- ja terveystalvelujen kuntayhtymän (Essote) ohjeita. Kaikki tarkastukset tehtiin paikan päällä käynteinä.

Toteutuneet 26 tupakkalain mukaista myymntipaikkojen tarkastusta kohdistuivat 26 eri toimipaikkaan 108 kohteesta. Valvonnan kattavuus oli koko alueen kohteista 24%. (2020 35 %).

Läkelain mukaiset myymntipaikkojen tarkastukset kohdistuivat 14 eri toimipaikkaan 51 kohteesta. Valvonnan kattavuus oli koko alueen kohteista 27 % (2020 44 %).

Hallinnolliset pakkokeinot

Tupakkalain ja läkelain mukaisissa työtehtävissä ei ole käytetty hallinnollisia pakkokeinoja vuonna 2020.

Tupakka- ja lääkelain mukaisten hakemusten käsittely

Tupakkalain mukaisessa tupakka- ja nikotiininesteiden vähittäismyynnissä on toimijan haettava uusi lupa toiminnan alkaessa. Myyntilupa on sidottu toimijan y-tunnukseen ja toimipaikan osoitteeseen. Vuonna 2021 käsiteltiin näitä hakemuksia 13 kpl (2020 8 kpl). Hakemusmenettelyssä on käytössä sähköinen lomake, jonka kautta suurin osa ilmoituksista otettiin vastaan.

Läkelain mukaisia nikotiinivalmisteiden vähittäismyyntilupia käsiteltiin vuonna 2021 7 kpl (2019 3 kpl).

Tupakkalain mukaista suunnittelematonta valvontaa ovat mm. asuntoyhteisöjen tupakointikieltoihin liittyvä hakemusmenettely. Vuonna 2021 käsiteltiin yksi tupakointikieltohakemus. (2020 2 kpl).

Painopistealueiden ja näytteenoton toteutuma

Tupakkalain valvontaohjelmakauden 2020-24 painopisteet ovat:

1. omavalvonnan tukeminen
2. yhteistyö ehkäisevän päihdetyön kanssa sekä
3. laittoman kaupan ehkäisy ja viranomaisten välinen yhteistyö.

Toimijoita opastettiin tarvittaessa laittoman kaupan ehkäisyyn liittyvissä tunnustuskoodien hankinnassa sekä pakollisen omavalvontasuunnitelman liittämisessä tupakkalain mukaiseen myyntilupahakemukseen. Oma-
valvonnasta on saatavilla Valviran valmis mallipohja.

Tupakkalain valvontaa ei yleensä käytetä näytteenottoa. Tarkastukset perustuvat ensisijaisesti aistihavaintoihin. Jos aistinvaraista havainnointia ei voida käyttää tai asiasta on erimielisyyttä, tupakansavun kulkeutumista voidaan selvittää merkkisavututkimuksella. Tutkimuksia ei tehty vuonna 2020.

Tupakka- ja lääkelain mukaisen valvonnan henkilöstövoimavarat

Ympäristöpalveluissa toimi tupakka- ja lääkelain mukaisissa valvontatehtävissä vuonna 2021 osittain 2 terveystarkastajaa. Suunniteltu työpanos oli noin 0,2 htv. Toteutuma vastasi arvioitua suunniteltua työpanosta. Tarkkaa toteutumaa on haasteellista arvioida, koska nämä työtehtävät ovat olleet vain osa tarkastajien muista työtehtävistä.

Tiedottaminen ja muu toiminta

Erityistä tiedottamistarvetta ei ollut vuonna 2021.

Ympäristöpalvelujen tarjoamat lakisääteiset palvelut on kirjattu palvelutietovarantoon. Asiakkaille tiedot ovat käytettävissä suomi.fi- palvelussa.

Tupakkavalvontaa suorittavien tarkastajien yhteystiedot on päivitetty kaupungin kotisivuille.

Tupakka- ja lääkelain mukaisesta valvonnasta saadut tulot

Tupakkalain sekä lääkelain mukaan tehdyistä myynnin tarkastuksista ei peritä erillistä tarkastusmaksua. Kaikille 1.1.2021 voimassa olevan vähittäis- tai tukkumyyntiluvan luvanhaltijoille on lähetetty vuosittainen valvontamaksu alkuvuodesta 2021. Tupakka- ja lääkelain mukaisten tehtävien lupa- ja valvontamaksuilla kerättiin maksuja yhteensä noin 75 515,00 euroa (2020 71 185,00 euroa).

Toteutetut kehittämistoimenpiteet

Vuonna 2021 aloitettiin EnviroVet Oy:n tarjoaman LaatuNet-laadunhallintajärjestelmän mukaiset sisäiset auditoinnit. Niissä tarkasteltiin myös tupakkavalvonnan suoritteiden vaatimuksenmukaisuutta.